

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 155

van **FREYA PERDAENS**

datum: 10 december 2021

WOUTER BEKE

VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID, GEZIN EN ARMOEDEBESTRIJDING

Polluenten in haarstalen - Onderzoek Test Aankoop

In juni 2021 nam Test Aankoop een haarstaal van 3 cm (aan de wortel) van 101 kinderen tussen 3 en 15 jaar. Biomonitoring van deze stalen brengt de chronische blootstelling aan verontreiniging gedurende de laatste drie maanden aan het licht, aangezien ons haar gemiddeld 1 cm per maand groeit. Concreet werden in een gespecialiseerd laboratorium 1800 verschillende organische polluenten opgespoord.

De resultaten zijn op z'n minst verontrustend te noemen. Alle kinderen waren zonder uitzondering blootgesteld en in bijna alle gevallen aan meer dan één verontreinigende stof. Een op de twee kinderen is besmet met een van de 23 polluenten die in Europa verboden zijn. Sommige van die stoffen zijn intussen al meer dan 20 jaar verboden.

Niet al de polluenten zijn noodzakelijkerwijs giftig, dat hangt immers af van de hoeveelheid stof, de gevoeligheid, de periode van het leven, ... Van sommige van de opgespoorde stoffen is echter bekend dat ze kankerverwekkend, mutageen, teratogeen, reprotoxisch, neurotoxisch en hormoonverstorend kunnen zijn. Een van de risico's is het cocktaileffect, waarbij moleculen door synergie schadelijk kunnen blijken voor ons lichaam.

Test Aankoop vraagt in zijn reactie op dit onderzoek dan ook aan de autoriteiten om de frequenties van de controles op de voor de Belgische markt bestemde producten op te voeren. Daarnaast vragen ze ook dat er ernstig onderzoek verricht wordt naar de gevolgen voor de gezondheid van het cocktaileffect van verschillende stoffen in ons lichaam.

1. Hoe reageert de minister op de resultaten van het onderzoek van Test Aankoop?
2. Op welke manier wil de minister tegemoetkomen aan de vragen die Test Aankoop voor het beleid heeft na dit onderzoek?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Zuhal Demir (250), Wouter Beke (155).

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 155 van 10 december 2021

van **FREYA PERDAENS**

1. Test Aankoop liet de aanwezigheid van 1800 polluenten, waaronder pesticiden, parabenen, ftalaten, bisfenol, brandvertragers, enz., in haarstalen van 101 kinderen en adolescenten analyseren en stelde daarbij vast dat verschillende van deze stoffen bij meerdere kinderen teruggevonden werden.

In opdracht van de Vlaamse overheid meet het Steunpunt Milieu en Gezondheid al sinds 2002 via verschillende humane biomonitoringscampagnes de aanwezigheid van diverse chemische stoffen in het bloed, de urine en haarstalen van inwoners van verschillende leeftijdsgroepen in Vlaanderen. Daarbij wordt ook het verband met mogelijke gezondheidseffecten (zoals het ontstaan van ontstekingen in de luchtwegen en het ontwikkelen van astma als gevolg van luchtverontreiniging) onderzocht. In deze campagnes werden zowel referentiewaardes voor de Vlaamse bevolking bepaald als specifieke aandachtsgebieden en onderzoeksthema's onderzocht. Het gehalte van deze stoffen in de mens en de uiteindelijke gezondheidseffecten worden bepaald door de blootstelling aan deze stoffen uit de omgeving, maar worden ook beïnvloed door tal van andere individuele, culturele of sociale factoren, zoals leeftijd, geslacht, woonplaats, maar ook verplaatsingsgedrag, levensstijl, roken, individuele kenmerken, socio-economische factoren enz. Door de erg persistente eigenschappen van een aantal teruggevonden stoffen zullen ook reeds lang verboden stoffen nog lange tijd in dergelijke haarstalen teruggevonden worden.

De resultaten van deze campagnes zijn te vinden op de website van het Steunpunt Milieu en Gezondheid: [Rapporten en publicaties - milieu-en-gezondheid.be](https://milieu-en-gezondheid.be). Men kan er ook tips om blootstelling te verminderen terugvinden: [Tips om blootstelling te verminderen - milieu-en-gezondheid.be](https://milieu-en-gezondheid.be). De resultaten van specifieke campagnes in Milieugezondheidskundige aandachtsgebieden zijn op lokale websites terug te vinden: www.genk.be/genk-zuid, <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/zwijndrecht>, <https://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dlm/pih/onderzoek/milieu-gezondheid/milieu-gezondheid/onderzoek-lood-in-bloed.html>, ... of de interventiestudies m.b.t. houtkachels ([https://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/Houtstook%20interventiestudie%20rapport%20finaal febr%202021%20-%20technisch%20rapport.pdf](https://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/Houtstook%20interventiestudie%20rapport%20finaal%20febr%202021%20-%20technisch%20rapport.pdf)) of schoolstraten (<https://www.zorg-en-gezondheid.be/sites/default/files/atoms/files/Studie%20impact%20schoolstraat%20-%20Samenvatting%20algemene%20publiek.pdf>)

Dergelijke resultaten omzetten in concrete beleidsacties vergt nog een verder proces van interpretatie, prioritering en participatie. Deze vertaalslag gebeurt op een gestructureerde, participatieve en transparante manier met samenwerking tussen wetenschappers, middenveld en beleidspartners.

Deze aanpak resulteerde al in diverse Vlaamse en lokale beleidsacties, van bronaanpak tot regelgeving, communicatie- en sensibiliseringscampagnes, monitoringsacties en engagement voor verder overleg en verdere samenwerking.

Voorbeelden van succesvolle informatie- en sensibiliseringscampagnes van het Departement Omgeving zijn Bouw Gezond (<https://omgeving.vlaanderen.be/bouw-gezond>), Gezond uit eigen grond (<https://www.gezonduiteigengrond.be/>) en Stook Slim (<https://omgeving.vlaanderen.be/stook-slim>). Aanpassing van de meetstrategie en monitoring van dioxines en PCB's, lokaal geïnitieerde acties zoals het aanpassen

van verkeerscirculatieplannen en diverse actieplannen zoals de Vlaamse strategie inzake hormoonverstoorders en het Vlaamse actieplan PFAS zijn andere voorbeelden van beleidsacties waar humane biomonitoring onderbouwing voor leverde. Vanuit deze onderbouwing wordt ook door het Agentschap Zorg en Gezondheid specifiek ingezet op Milieugezondheidskundige aandachtsgebieden: de resultaten worden mee geïntegreerd in adviezen m.b.t. de opmaak van milieu-effectrapporten of in omgevingsvergunningsdossiers, specifieke sensibilisatie in HotSpot-gebieden via de Medisch Milieukundigen van de Logo's, als ook de fijnmazige doorvertaling van milieudata naar gezondheid in impactanalyses.

Ondertussen wordt de beleidsdomein-overschrijdende kennishub Omgeving en Gezondheid uitgerold, waarin ook de 5de cyclus (2022-2027) voor het Vlaams Humaan Biomonitoringsprogramma vervat zit.

De oprichting van een beleidsdomein-overschrijdende kennishub Omgeving en Gezondheid vormt een toegevoegde waarde voor het Vlaamse beleid rond omgeving en gezondheid omdat het een meer geformaliseerde en gestructureerde samenwerking rond omgevings- en gezondheidsthema's garandeert, kennisuitwisseling stimuleert en de beleidsvertaling ervan over de beleidsdomeinen heen versterkt. Op deze manier worden coherentie en consistentie in het milieu- en gezondheidsbeleid (o.a. op vlak van regelgeving en risicoanalyse) gestimuleerd omdat dezelfde wetenschappelijke basis wordt gebruikt. Hierin wordt door een omgevingsbril gekeken naar gezondheid, en andersom door een gezondheidsbril naar omgeving. In dit kader wordt de samenwerking met en kennisoverdracht tussen het beleidsdomein Omgeving en het Agentschap Zorg en Gezondheid verder uitgewerkt en geformaliseerd.

2. Test Aankoop vraagt:

- *meer controles (een bepaald aantal kinderen wordt duidelijk blootgesteld aan stoffen die nochtans verboden zijn), een verbod op de verkoop, door EU-ondernemers, van producten die in de EU verboden zijn en strengere regels voor het opnieuw toelaten van pesticiden*

Hiervoor dienen we te verwijzen naar de federale overheid aangezien dat beleidsniveau bevoegd is inzake productnormering. Maar ook het Europese niveau speelt vaak een cruciale rol inzake die normering. We verwijzen hiervoor alvast ook naar de hoopvolle initiatieven zoals aangekondigd en deels reeds uitgewerkt in het kader van de EU Green Deal zoals de EU Chemicals Strategy for sustainability https://ec.europa.eu/environment/strategy/chemicals-strategy_nl.

In elk geval zal er vanuit het initiatief 'kennishub Omgeving en Gezondheid' vinger aan de pols gehouden worden via diverse initiatieven waarbij gemeten wordt in de omgeving (buiten en binnen) én in de mens. Er wordt ingezet op zowel referentiemonitoring (Vlaanderen breed) als specifiek geografisch afgelijnde monitoring (hotspotmonitoring), soms topic gericht (bv. m.b.t. new emerging pollutanten of zeer zorgwekkende stoffen). Zeer recent werd bv. een samenwerkingsovereenkomst getekend tussen het Agentschap Zorg en Gezondheid en de KULeuven (INTEGO-netwerk) om de gezondheidsgegevens uit de elektronische medische dossiers bij de huisartsen te koppelen aan de omgevingsdata (milieu en ruimte) om deze initiatieven te versterken vanuit het gezondheidsbeleid.

- *meer onderzoek naar het cocktaileffect op de gezondheid (het voorzorgsprincipe)*

Op de resultaten van de verschillende steunpuntcampagnes werd onderzoek over de beoordeling van mengseltoxiciteit uitgevoerd in het kader van het Europese Humane Biomonitoringsprogramma HBM4EU. Publicaties, waar Vito aan meewerkte, behandelen onder andere de associatie tussen mengseltoxiciteit en geboortegewicht:

[Network Analysis to Identify Communities Among Multiple Exposure Biomarkers Measured at Birth in Three Flemish General Population Samples - PubMed \(nih.gov\)](#)

[Early-life exposure to multiple persistent organic pollutants and metals and birth weight: Pooled analysis in four Flemish birth cohorts - ScienceDirect](#)

Voor de hogervermelde kennishub Omgeving en Gezondheid is het opvolgen van de relatie tussen blootstelling en mogelijke gezondheidseffecten een essentieel onderdeel van de monitoring waarbij de blootstelling aan mengsels extra aandacht verdient.

Ook in het kader van het partnerschap chemische risicoanalyse, PARC, zal mengseltoxiciteit een belangrijk aandachtspunt zijn. PARC zal midden 2022 starten en zal 7 jaar duren. Er zal onder meer onderzoek gedaan worden naar het identificeren van 'real life' mengsels, met andere woorden: aan welke mengsels van chemische stoffen wordt de algemene bevolking of specifieke populaties (bijvoorbeeld in vervuilingshotspots) blootgesteld? Vervolgens zal gekeken worden naar de gezondheidseffecten die met deze mengselblootstelling geassocieerd zijn. PARC zal ook inzetten op innovatieve methodes van chemische risicoanalyse zodat risico's van mengsels beter ingeschat kunnen worden en deze risicoanalyses kunnen doorvertaald worden naar aangepast beleid op regionaal, nationaal of Europees niveau. Vanuit Vlaanderen spelen verschillende partners van de kennishub Omgeving en Gezondheid een belangrijke rol in PARC, waaronder het departement omgeving, VITO en de Vlaamse universiteiten.

Een ander specifiek initiatief was de opleiding mengseltoxiciteit aan interne specialisten verbonden aan de Vlaamse Overheid (departementen en agentschappen) of hieraan gelieerd de medisch milieukundigen van de Logo's of de MER-deskundigen Mens-Gezondheid. In het beleidsplan van partnerorganisatie Milieugezondheidszorg van het Agentschap Zorg en Gezondheid is een beleidsprogramma milieugezondheidskundige risico-analyse voorzien (breder Health Impact Assessment), waarin state-of-the-art kennis, technieken en praktijkervaringen van risico-analyse worden toegepast in Vlaanderen. Hiertoe werden in het verleden reeds praktijkgerichte leidraden ontwikkeld, waaronder bv. de tool 'gecombineerde blootstelling'.